



Čebelarjeva opravila v juliju in avgustu

Tomislav Strgulc (tomo.strgulc@gmail.com)

Stanje v panju

Konec maja, ko pišem navodila za julij in avgust, moram žal zapisati, da vreme to pomlad čebelarom ni bilo naklonjeno. Na območju, kjer imam čebelnjak, do zdaj nisem beležil omembe vrednih donosov in kar strah me je napovedati dejavnosti v juliju, ko naj bi v njegovem začetku iztočili lipov ali kostanjev med. Ostajam pa optimističen in bom nadaljeval, kot da bo tako, kot je bilo običajno v teh mesecih. V času cvetenja lipe in kostanja, ko je na voljo obilo cvetnega prahu in medicnine in so čebelje družine v dobri kondiciji, se rojilni nagon dokaj umiri. Če čebele ne rojijo julija, predvsem pa avgusta, vzrok ni prenaseljenost panja, temveč je možna močna okuženost z varozo ali druga bolezen, ki čebele prisili, da zapustijo panj. Pri ogrebanju teh rojev moramo biti previdni in predvsem če niso iz našega čebelnjaka, upoštevati karanteno, preden roj stresemo v panj.

Kranjica je znana po tem, da zalega le, če ima dotok hrane v panj. Če tega ni, zaleganje omeji oziroma ob povsem brezprašnem obdobju preneha zalegati. V mesecu avgustu bo matica zalegala jajčeca, iz katerih se bodo razvile dolgožive čebele, ki bodo živele do pomladi. Dolgožive čebele imajo več maščobnih celic kot letne, zato njihove žerke za razvoj potrebujejo bolj hranljive obroke kot čebele, ki se izležejo med letom. To še povečuje pomen dotoka hrane, bogate z ogljikovimi hidrati in beljakovinami. Zelo pomemben je vnos raznolikega cvetnega prahu. Za nemoteno zaleganje mora biti zagotovljen stalen dotok nektarja (hrane) in vode, na razpolago mora biti dovolj prostora, čebelja družina mora biti zdrava z matico, ki bo sposobna uresničiti pričakovano. Za dotok nektarja in cvetnega prahu ob normalnih pašnih razmerah poskrbi narava. Če ni tako, mora priskočiti na pomoč čebelar. Pomembno je, da je ob čebelnjaku delujoč napajalnik z vodo. Vodo čebele potrebujejo za pitje in ob vročini za hlajenje panjev. Čebele v mesecu avgustu začnejo oblikovati zimsko gnezdo, saj kopičijo med ob zalegi v plodišču in v venci nad zalego. Ob obilnem vnosu hrane v panj lahko zmanjka prostih celic za nemoteno zaleganje matice. Nabiralna vnema v tem času je izrazita in čebele stikajo za hrano povsod, kar povečuje možnost ropanja. Razvoj populacije varoj se povzpne do vrhunca, število čebel se postopoma manjša in obremenjenost čebel z varojami se poveča, kar je za čebeljo družino lahko usodno. Troti so že opravili svoje poslanstvo. V čebelji družini so postali nepotrebni porabniki hrane, zato jih bodo čebele do

konca avgusta, pogosto pa že mnogo prej, postopoma prepodile iz panjev.

V mesecu avgustu polagamo temelje za kakovost družin v naslednjem letu, zato se večkrat omenja, da se čebelarstvo leto začne prav v tem mesecu.

Delo čebelarja

V juliju še vedno pregledujem panje na sedem do deset dni. Pregledi so namenjeni predvsem nadzoru kakovosti zalege, količine hrane in obremenjenosti čebel z varojami. Da lahko nadzorujem napadenost družin z varojami, **v prvih dneh julija v vse panje vstavim testne podnice z mrežo**. To naredim, ko premeščam napolnjene sate s kostanjevim ali lipovim medom iz panjev, kjer je teh več, v panje, ki imajo še prostor. Podnice naoljim s parafinskim oljem. Čeprav večkrat slišim, da si s **spremljanjem naravnega odpada v vseh panjih** dajem preveč nepotrebnega dela, menim, da ni tako, saj se s **tem izognem kampanjskemu zatiranju varoj v čebeljih družinah**, kjer je zajedavcev malo in je zatiranje lahko



10 cm visoka begalnica na panju LR, ki omogoča krmljenje z različnimi pitalniki.

Foto: Tomislav Strgulc

optimalno. Več o tem, kako se spopadam z varojami, sem zapisal v zadnjem delu prispevka.

V prvi dekadi julija bom iztočil med, nabran na lipi in kostanju. Ker sem o točenju pisal že v juniju, naj tokrat omenim le, da je nevarnost ropanja ob vračanju satja v panje julija, še bolj pa avgusta, velika. Previdnost ne bo odveč! Če je le mogoče, bom točil takrat, ko bo vsaj malo paše, da bodo čebele zaposlene z nabiranjem in me ne bodo ovirale pri delu. Pred točenjem vedno zožim žrela panjev na polovico in satje vračam pozno zvečer, ko žrela ponovno povsem odprem. Za ometanje čebel s satja uporabljam električni ometalnik. Ometene čebele padejo v posodo ometalnika, kar je priložnost, da čebele tretiram z zdravilom na osnovi oksalne kisline. To bo zadnje točenje medu na območju, kjer imam osnovni čebelnjak, saj se je le nekajkrat dogodilo, da sem v avgustu točil še med mane.

Nekaj dni po točenju opravi nekoliko obsežnejši pregled. Pri tem nikoli ne zlagam na kozico več kot sat ali dva, da ne spodbudim ropanja. Iz plodišč bom začel odstranjevati deviško satje in ga nadomeščati s satjem, ki je bilo že nekajkrat zaleženo. V juliju čebele le izjemoma gradijo satnice, zato jih v gradnjo ne dajem več. V tem mesecu bom zamenjal matice, ki nimajo ustrezne zalege. Običajno matico dan pred dodajanjem nove matice vzamem iz panja skupaj z dvema satoma zalege in jih prestavim v petsatni panj. V ta panj dodam še manjkajoče izdelane sate in satni pitalnik ter ga odnesem na drugo stojišče. Poskrbim, da ima narejenec vedno dovolj hrane, zato mu v satni pitalnik natresem sladkor, ki ga navlažim z vodo ali sladkornim sirupom. Konec avgusta matico odstranim, zalego pa uporabim za krepitev rezervnih ali gospodarskih družin. Do julija mi ne uspe vedno izdelati dovolj rezervnih družin. Čas po cvetenju kostanja je zadnja možnost, da jih izdelam še nekaj. Rezervne družine lahko naredim z ometenci, ki jih pripravim ob točenju. Večkrat pa uporabim metodo, ki jo je opisal Jože Mur, čebelar z bogatim čebelarskim znanjem. Pred leti mi jo je posredoval in dovolil objavo. Zapis, kako izdelati rezervne družine po kostanjevi paši in se znebiti varoj, je objavljen na spletni strani ČD Tacen (<https://cd-tacen.si/>), z naslovom Narejenci po Murovi metodi. Oba opisana načina sem večkrat uporabil in ju priporočam tudi vam.

Julij in avgust sta najbolj vroča meseca. Sta meseca dopustov, sta pa tudi meseca, ko čebele najbolj potrebujejo pomoč čebelarja. Če sem v juliju skrbel za dotok hrane predvsem za spodbujanje matice k zaleganju in ohranjanje potrebne zaloge hrane, moram v avgustu začeti krmiti na zalogo, ki jo bodo čebele potrebovale



Pitalnik, ki omogoča hitri ali počasni odvzem hrane.

Foto: Tomislav Strgulc

v času zimovanja. V ta namen porabim 10 kg sladkorja za oskrbo čebelje družine v desetsatnem panju AŽ in tri kilograme več za nakladne panje LR. Prva dva obroka, ki ju dodam prve dni avgusta, nalijem v pitalnike, ki omogočajo hiter odvzem. Pozno zvečer nalijem po 2 litra sladkorne raztopine, narejene v razmerju 3 proti 2 v korist sladkorja. Čebele hrano porabijo do naslednjega jutra in ni nevarnosti ropanja. Po prvih dveh obrokih dodajam hrano s pitalniki, ki omogočajo postopen odvzem. V panjih AŽ uporabljam pitalnike, v katere lahko nalijem 2,5 litra sladkorne raztopine, ki jo bodo čebele postopoma porabile. Dodajanje hrane v te pitalnike nadaljujem, dokler ne porabim predvidene količine sladkorja. Krmljenje s postopnim odvzedom hrane je pomembno zato, da matica zalega v čim večjem obsegu, saj bo v avgustu začela zalegati jajčeca dolgoživih čebel. V zadnjih letih, ko čebel ne prevažam več, mi čebele uspe nakrmiti do konca avgusta. Kasneje dodajam le toliko hrane, da vzdržujem načrtovano količino zimске zaloge. Pomembno je, da **s predelavo sladkorne raztopine v zimsko hrano obremenim letne čebele in ne dolgoživih.**

Ponavljam se že, ko v vsakem prispevku napišem, da pri delu s panji LR sledim istim ciljem, ki sem jih opisal pri delu s panji AŽ. Tudi tokrat je tako. Med, ki so ga čebele v teh panjih nabrale na lipi in kostanju, iztočim vedno teden kasneje kot iz panjev AŽ. Razlog je seveda v vlagi, ki se po tednu dni običajno spusti na ustrezno raven. Prvi pregled, teden dni po točenju, namenim urejanju treh naklad, v katerih bodo čebele zimovale. Iz teh odstranim deviške sate in jih nadomestim z že zaleženimi sati. Deviške in nedograjene sate zložim v vrhno naklado. V pitalnik nasujem 2 kg sladkorja in ga navlažim z vodo ali sirupom. Do začetka krmljenja na zalogo je to zadostna količina. Podnice mojih nakladnih



Mrežasti zabojček za pripravo ometencev

panjev imajo na podu mreže in pod njimi plošče, na katere odpadajo drobir in odmrle varoje. Te plošče ob pregledih očistim in naoljim. Na zalogo začnem krmiti sočasno s panji AŽ. Ko začnem krmiti na zalogo s sladkorno raztopino, v pitalnike namestim vložke, ki preprečujejo dostop čebelarom v celotni del pitalnika. Hrano lahko jemljejo samo v sredini. Dolivanje sladkorne raztopine nadaljujem do porabe predvidene količine, to je 13 kg sladkorja. Kako si pripravim rezervne družine v teh panjih, sem pisal v navodilih za junij. Tokrat naj napišem samo to, da rezervne družine prezimljam na vrhu gospodarskih družin v eni ali v dveh 2/3 nakladah. To ni najbolj praktično, saj moram pri pregledih najprej odstraniti rezervno družino, a sem spoznal, da je tak način prezimovanja na nadmorski višini 1000 m, kjer imam stojišče panjev LR, boljši.

Skrb za zdravje čebel

Zatiranju varoj posvečam kar precej pozornosti, saj mi je varoza pred leti povzročila nemalo težav. Čeprav je uporaba sintetičnih sredstev učinkovitejša in preprostejša od zdravil na osnovi organskih kislin in timola, poletno zatiranje varoj opravi z zdravili na osnovi mravljinčne in oksalne kisline. Odstranjevanje varoj v čebeljih družinah začnem z rednim izrezovanjem trotovine. Izrezano trotovino razlomim in pregledam. Če na ličinki najdem varojo, izrezano trotovino označim s številko panja. Doma jo ponovno pregledam in preštejem varoje. Če je napadenih manj kot 4 % ličink, še ne ukrepam. Prvi ukrep, pri katerem uporabim zdravilo z oksalno kislino v večini panjev, je ob točenju medu, nabranega na lipi in kostanju. Ometene čebele, ki so v posodi ometalnika, poškopim z raztopino Oxuvarja, ki sem jo pripravil po navodilu

proizvajalca. Količina uporabljene delovne raztopine je odvisna od teže ometenih čebel. Za dodajanje raztopine upodabljam brizgo z nastavljivim doziranjem. Omočene čebele pretresem in vsujem v izpraznjeno medišče. Čebele bodo zdravilo raznesle po panju in uničilo bo varoje, ki so na čebelah. Z ustrezno količino te raztopine poškopim tudi vse roje, preden jih namestim v panje.

V vseh panjih imam nameščene testne podnice. Z rednim pregledovanjem začnem teden po točenju, ko lahko ugotovim, koliko varoj je odpadlo po uporabi oksalne kisline. Ker vem, da je v panju 80 % varoj v pokriti zalegi, je izračun okuženosti preprost. Naravni odpad začnem spremljati konec julija, ko je učinek vnosa oksalne kisline ob zadnjem točenju minimalen.

Zdaj imamo na voljo priporočila za izračun praga še dopustne okuženosti z varojami, ki so strožja kot moja. Uporabljam namreč priporočila dr. Jožeta Riharja, objavljena v knjigi *Varoza čebel*. V panjih, kjer je po izračunu več kot 3000 varoj, sublimiram oksalno kislino (Api-Bioxal). Pri tem moram omeniti, da je pri sublimiranju oksalne kisline treba upoštevati vsa varnostna navodila. Jaz vedno uporabljam ustrezno zaščitno masko, na kateri menjam filtre vsaki dve leti, in sublimator z ustreznim uravnavanjem temperature. Sedem dni po sublimiranju preštejem odpadle varoje in izračunam stopnjo okuženosti. Sredi meseca avgusta, ko bo temperatura pet zaporednih dni nižja od 28 °C, bom v vse panje vstavil hlapilnike z 90 ml 85-% mravljinčne kisline (Formivar 85). Sedmi dan za tem bom pregledal, če je kislina izhlapela. V panjih, kjer ni, bom opravil šok terapijo. Na 2 dm² plošče iz 5-mm debelega filca nalijem 25 ml 85-% mravljinčne kisline in ploščo obesim na okence medišča. Po sedmih dneh preštejem odpadle varoje in izračunam napadenost družine. V panjih, kjer je stopnja napadenosti nad dovoljeno vrednostjo, opravi sublimacijo ali dodatno šok terapijo z mravljinčno kislino. **Ob stalni kontroli števila varoj v vseh čebeljih družinah** po potrebi nadaljujem opisano kratkotrajno zatiranje. Za boljši pregled stanja varoj v panjih si izdelam tabelo, v katero vnašam število varoj naravnega odpada in odpada po vsakem zdravljenju. Poudaril bi rad, da čebeljih družin, ki zdravljenja ne potrebujejo, ni smiselno obremenjevati z zdravili.

Poletno zatiranje varoj začnem najkasneje julija oz. takoj po zadnjem točenju. **Spremljanje populacije varoj v vseh čebeljih družinah mi omogoča pravočasno zmanjšanje napadenosti zalege in dolgoživih zimskih čebel**, kar je zelo pomembno za uspešno prezimitev čebeljih družin. 🍯